

σμά της «υδροβαφή» ένωση, ενημέρωσε δε σχετικά και τον πατριάρχη Κωνσταντινουπόλεως Σέργιο, ο οποίος όμως εγκωμιάσε τελικά την ένωση στην συνοδική «Ψήφον» του 633. Κατά την επιστροφή του στην Παλαιστίνη εξελέγη πατριάρχης Ιεροσολύμων, συντάξε δε την περίφημη ενθρονιστική Συνοδική Επιστολή του (PG 87, 3147-3200). Κατάδικασε τον Μονοεργητισμό και τον Μονοθελητισμό και θεμελίωσε την ορθόδοξη θεολογία με τον χαρακτηρισμό της θελήσεως και της ενέργειας ως ικανοτήτων και τών δύο φύσεων και όχι ισοτήτων του ενός προσώπου ή της μιας υποστάσεως του Ιησού Χριστού. Την θεολογική αυτή βάση ανέπτυξε ο περίφημος Μάξιμος ο Ομολογητής και αξιοποίησε με εγκωμιαστικά σχόλια για τον Σωφρόνιο η ΣΤ Οικουμενική Σύνοδος (680-681). Ο Σωφρόνιος συνέταξε προφανώς και ανθολόγιο *Πατερικών Χρήσεων* για να αποδείξει ως αιρετική την σύνδεση της θελήσεως ή της ενέργειας με το πρόσωπο ή την υπόσταση και όχι με τις δύο φύσεις του Ιησού Χριστού. Ο Σωφρόνιος έγραψε επίσης ομιλίες (σώζονται 11), εκκλησιαστικούς ύμνους (σώζονται 23) κ.ά. Κατά την περίοδο της πατριαρχίας του, τα Ιεροσόλυμα καταλήφθηκαν από τους Άραβες (637), παρά τις προσπάθειες του Σωφρόνιου να οργανώσουν την άμυνα της πόλεως. Πέθανε έναν χρόνο μετά την άλωση των Ιεροσολύμων από τους Άραβες και τιμάται από την Εκκλησία ως άγιος (11 Μαρτίου).

— 2) ο Β' (1409). Διαδέχθηκε τον πατριάρχη Μηνά, κατά την σύντομη δε πατριαρχία του τα Ιεροσόλυμα καταλήφθηκαν από τους Τούρκους.

— 3) ο Γ' (1238-1334).

— 4) ο Δ' (1579-1608).

— 5) ο Ε' (1771-1775)· βλ. ΣΩΦΡΟΝΙΟΣ (όνομα πατριαρχών Κωνσταντινουπόλεως -2).

ΒΛ. ΙΩ. ΦΕΙΔΑΣ [II]

Σωφρόνιος (Εκκλ.)· όνομα επισκόπων, αρχιεπισκόπων και μητροπολιτών της Ορθόδοξης Εκκλησίας:

— 1) ο Α'· μητροπολίτης Αθηνών (1565-1570). Λόγιος ιεράρχης. Απομακρύνθηκε του θρόνου των Αθηνών ένεκα συκοφαντιών εναντίον του τού κληρικού Θεοφάνη Καρύκη.

— 2) ο Β'· μητροπολίτης Αθηνών (1633-1636). Καθαιρέθηκε. Αποκαταστάθηκε το 1638. Ως πρώην Αθηνών εξελέγη μητροπολίτης Βιθύννης το 1640.

— 3) μητροπολίτης Αγκύρας (1835-1836).

— 4) μητροπολίτης Αγχιάλου (1847-1865).

— 5) μητροπολίτης Αίνου (1847-1855).

— 6) μητροπολίτης Αμασείας (1864-1867).

— 7) αρχιεπίσκοπος Θαβωρίου (1915-1932) και προηγούμενος Φιλαδελφείας (1905-1915) τού Πατριαρχείου Ιεροσολύμων. Γεννήθηκε στα Αλάτσατα της Μικράς Ασίας το 1853 και το κοσμικό του όνομα ήταν Σάββας.

— 8) αρχιεπίσκοπος Κύπρου (1865-1900), διάδοχος τού αρχιεπισκόπου Μακαρίου Α'. Γεννήθηκε στο χωριό Φοινί της Λεμεσού το 1825. Σπούδασε στην Θεολογική Σχολή τού Πανεπιστημίου Αθηνών και χρημάτισε διευθυντής της Ελληνικής Σχολής της Λευκωσίας. Εργάστηκε με ζήλο για την πνευματική ανάπτυξη της Κύπρου με την ίδρυση σχολείων και το κήρυγμα. Το 1870 επικεφαλής αντιπροσωπείας μετέβη στην

Κωνσταντινούπολη και πέτυχε την λύση πολλών ζητημάτων τού νησιού και ιδιαιτέρως την απαλλαγή από τους μεγάλους φόρους τών Τούρκων διοικητών. Έλαβε μέρος στην Σύνοδο τής Κωνσταντινουπόλεως για το Βουλγαρικό Ζήτημα (1872). Το 1878 ευτύχησε να δει την απαλλαγή τού νησιού από τους Τούρκους και χαϊρέτιες την αγγλική κατοχή τής Κύπρου ως προπαρασκευαστικό σχέδιο για την οριστική εθνική αποκατάστασή της και την ένωσή της με την Ελλάδα. Το 1889 μετέβη στην Αγγλία, όπου έγινε δεκτός με ενθουσιασμό τόσο από την Αγγλικανική Εκκλησία, όσο και από την τότε αγγλική κυβέρνηση και έθεσε αυτός πρώτος στους Άγγλους το αίτημα τής ενώσεως τής Κύπρου με την Ελλάδα. Πέθανε στις 23 Μαΐου 1900.

— 9) μητροπολίτης Μεσημβρίας (1867-1895).

— 10) μητροπολίτης Νικαίας (1877-1878 και 1886-1890).

— 11) μητροπολίτης Σηλυβρίας (1838-1849).

— 12) *Αργυρόπουλος*· μητροπολίτης Στρωμνίτης (1900-1901).

— 13) *Ευστρατιάδης*· μητροπολίτης Λεοντοπόλεως (1908-1913) τού πατριαρχείου Αλεξανδρείας. Γεννήθηκε στο χωριό Σιγή τής Προύσας το 1872 και το κοσμικό του όνομα ήταν Σταύρος Ευστρατιάδης. Σπούδασε στην Θεολογική Σχολή τής Χάλκης και μετεκπαιδεύθηκε στο Πανεπιστήμιο τής Βιέννης, τού οποίου και ανακηρύχθηκε διδάκτωρ. Το 1908 χειροτονήθηκε μητροπολίτης Λεοντοπόλεως από τον πατριάρχη Αλεξανδρείας Φώτιο (1903-1926) και το 1913 παρατήθηκε για λόγους υγείας. Αναχώρησε από την Αλεξανδρεία το ίδιο έτος και εγκαταστάθηκε στην Θεσσαλονίκη όπου, με συνεργασία τών λογίων αγιορειτών Ευλογίου Κουρλα Λαυριώτη, Σπυρίδωνος Καμπανίδου Λαυριώτη και Αρκαδίου Βατοπεδινού, ασχολήθηκε με τα αγιορειτικά χειρόγραφα και δημοσίευσε ποικίλα αιολογικά και μνολογικά κείμενα καθώς και λεπτομερείς καταλόγους τών χειρογράφων πολλών αγιορειτικών μονών. Από το 1917 μέχρι το 1919 χρημάτισε διευθυντής τού εκκλησιαστικού περιοδικού τής μητροπόλεως Θεσσαλονίκης *Γρηγόριος ο Παλαμάς*. Το 1919 εγκαταστάθηκε στο Παρίσι όπου και έζησε και συνέγραψε μέχρι τον θάνατό του το 1947. Διακρίθηκε για τις επιστημονικές μελέτες του στην Αγιολογία, Υμνολογία και την Παλαιογραφία, έφερε δε στο φως τους θησαυρούς τών χειρογράφων τού Αγίου Όρους και τών ελληνικών χειρογράφων τής Βιβλιοθήκης τού Παρισιού και τού Πατριαρχείου Ιεροσολύμων. Από τις πολλές επιστημονικές μελέτες τού Ευστρατιάδη μνημονεύονται εδώ οι ακόλουθες: *Ομιλία εις τας Κυριακάς τού εναιτού εκ χειρογράφου τής εν Βιέννη Αυτοκρατορικής Βιβλιοθήκης* (1903), *Μιχαήλ τού Γλυκά εις τας απορίας τής Θείας Γραφής κεφάλαια Α'* (1906), *Β'* (1911), *Λεξικόν τής Καινής Διαθήκης* (1910), *Πανδέκτης Νικολάου Καρατζά* (1910), *Ευαγγέλιον Μαρίας τής Παλαιολογίας* (1911), *Ρωμανός ο Μελωδός και η Ακρίστως* (1917), *Κατάλογος τών εν τη Μονή Βλατέων (Τσαούς Μοναστήρι) αποκειμένων κωδίκων* (1918), *Κατάλογος τών εν τη Ιερά Μονή Βατοπεδίου αποκειμένων κω-*

δίκων (1924), *Κατάλογος τών Κωδίκων τής Μεγίστης Λαύρας* (1925, μαζί με τον Σπυρίδωνα Καμπανάο Λαυριώτη), *Κατάλογος τών κωδίκων τής Ιεράς Σκήτης Κουσοκαλυβίων και τών Καλυβών αυτής* (1930), *Θεοτοκίον* (1931), *Ποιητάι και υμνογράφοι τής Ορθοδόξου Εκκλησίας* (1940), *Αγιολόγιον τής Ορθοδόξου Εκκλησίας* (1960) κ.ά.

— 14) *Νηστόπουλος*· μητροπολίτης Νικοπόλεως (1911-1917).

— 15) *Μπίστης Ρεματώσης*· μητροπολίτης Άνδρου (1836-1837) και προηγούμενος επίσκοπος Μυρίνης (1821-1836). Κατά την Επανάσταση τού 1821 προσέφερε πολλά στον μεγάλο Αγών. Πρωτοστάτησε στην ανακήρυξη τού αυτοκεφάλου τής Εκκλησίας τής Ελλάδος.

— 16) *Σταμούλης*· μητροπολίτης Ελευθερουπόλεως (1927-1958) και προηγούμενος Μυριοφύτου και Περιστασέως (1917-1924) και Βεροίας και Ναούσης (1924-1927). Γεννήθηκε στην Σηλυβρία τής Θράκης το 1875 και το κοσμικό του όνομα ήταν Σωτήριος. Σπούδασε στην Μεγάλη τού Γένους Σχολή στην Κωνσταντινούπολη και στην Νομική Σχολή τού Πανεπιστημίου Αθηνών, τής οποίας και αναγορεύθηκε διδάκτωρ το 1898. Ακολούθως σπούδασε στην Θεολογική Σχολή τού ίδιου πανεπιστημίου και μετεκπαιδεύθηκε στα πανεπιστήμια τού Γκέτινγκεν, τού Βερολίνου και τής Ιένας στην θεολογία και στα παιδαγωγικά. Αναγορεύθηκε διδάκτωρ τού Πανεπιστημίου τής Ιένας με την διατριβή *Gibt es ein Naturrecht?* (=Υπάρχει φυσικόν δίκαιον;). Χρημάτισε καθηγητής τών Θρησκευτικών στην Μέση Εκπαίδευση (1907-1908), μητροπολιτικός επίτροπος Καβάλας (1908-1909), πατριαρχικός επόπτης τών Σχολών Κωνσταντινουπόλεως (1909-1917). Ακολούθως χειροτονήθηκε μητροπολίτης Μυριοφύτου και Περιστασέως (5.3.1917), μετατέθηκε στην Μητρόπολη Βεροίας και Ναούσης (1924-1927) και τέλος στην Ελευθερουπόλεως (1927-1958). Παρατήθηκε το 1958. Πέθανε στις 19 Αυγούστου 1960. Λόγιος ιεράρχης, δημοσίευσε επιστημονικές και θρησκευτικού περιεχομένου μελέτες στα περιοδικά *Εκκλησιαστική Αλήθεια* Κωνσταντινουπόλεως, *Zeitschrift für Philosophie und Pädagogie, Minerva* τού Βελιού, *Byzantinische Zeitschrift, Ευαγγελισμός* Κωνσταντινουπόλεως κ.ά.

— 17) *Τράγος*· αρχιεπίσκοπος Γάζης (1908-1925) τού πατριαρχείου Ιεροσολύμων. Γεννήθηκε το 1857 και το κοσμικό του όνομα ήταν Σωτήριος Τράγος.

— 18) *Χρηστίδης*· μητροπολίτης Ιωαννίνων (α' 1869-1889, β' 1902-1906) και Θεσσαλονίκης (1889-1893), πρώην Θεσσαλονίκης (1893-1895), Λέρον και Καλύμνου (1895-1897) και Νικαίας (1897-1902).

Σ. Α. ΚΟΝΤΟΓΙΑΝΝΗΣ [III]

Σωφρονίσκος (αρχ.)· Αθηναίος λιθοδόξος, πατέρας τού Σωκράτη. Στο εργαστήριό του εργάστηκε αρχικά ο φιλόσοφος ως μαρμαρογλύφος. [III]

σωφρονισμός, ποινικός (Νομ.)· τού σύνολο των θετικών αποτελεσμάτων τής ποινικής καταστολής. Με τον ποινικό σωφρονισμό επιδιώκεται η συνειδητοποίηση τής ενοχής, η τιμωρία και η βελτίωση τού παραβάτη τής ποινικής νομοθεσίας, ώστε μετά την έκτιση τής

ποινής του να επανενταχθεί λειτουργικά στην κοινωνία τών φιλόνομων πολιτών. [II]

► ΣΩΦΡΟΝΙΣΤΙΚΗ (Νομ.) / ΣΩΦΡΟΝΙΣΤΙΚΟ ΔΙΚΑΙΟ (Νομ.).

σωφρονιστήρας, ο (αγγλ. dens se-ro-litinus, wisdom tooth, γαλλ. dent de sagesse) (Ανατ.)· ο τρίτος γομφίος* οδόντας, όχι σπάνια προβληματικός, λόγω ανωμαλιών τού σχήματός τής μύλης ή τής ρίζας του ή όταν γίνεται δύσκολη η ανατολή του, λόγω μετατοπίσεως τής καταβολής του, πράγμα που επιβάλλει επέμβαση. [III]

Σωφρονιστική, η (Νομ.)· επιστήμη που ασχολείται με την ποινική αντιμετώπιση τού καταδικασμένου εγκληματία, την γενικότερη νομική του κατάσταση και την ορθή εκτέλεση τής ποινικής απόφασης γι' αυτόν, από την έκδοσή τής έως την επάνοδο τού εγκληματία στην κοινωνία.

Η θεμελίωση τής σωφρονιστικής επιστήμης τοποθετείται περί την δεύτερη δεκαετία τού 19ου αιώνα, όποτε η ποινή κατά τής ελευθερίας άρχισε να καθιερώνεται στις περισσότερες χώρες ως κύρια δημόσια ποινή. Το ενδιαφέρον τής νέας επιστήμης επικεντρώθηκε αρχικά στην καταγραφή τών γενικών αρχών που πρέπει να διέπουν την έκτιση τής ποινής κατά τής ελευθερίας (π.χ. διαχωρισμός υποδίκων - καταδίκων, ηθικοποίηση κρατουμένων, εξασφάλιση πειθαρχίας και υγιεινής). Η έκτιση τής ποινής κατά τής ελευθερίας θεωρήθηκε τότε ότι πρέπει να στοχεύει στην εξιλεωτική τιμωρηση και στον σωφρονισμό τού εγκληματία, προς επίτευξη δε, τού σκοπού αυτού προτάθηκαν διάφορα σωφρονιστικά συστήματα. Σταδιακά, όμως, η ποινή κατά τής ελευθερίας, λόγω τών εγγενών μειονεκτημάτων και αδυναμιών των, αλλά και λόγω τών γενικότερων κοινωνικοοικονομικών εξελίξεων απώλεσε σημαντικό έδαφος, το οποίο αντίστοιχα κέρδισαν διάφορες άλλες μορφές ποινικών κυρώσεων και κυρίως η χρηματική ποινή (επιβαλλόμενη είτε αυτοτελώς είτε κατά μετατροπή από ποινή κατά τής ελευθερίας). Επίσης, η επιβολή και έκτιση τών ποινών απέκτησε έναν πιο ορθολογικό χαρακτήρα, με κύριο άξονα την πρόληψη τού εγκλήματος και την κοινωνική επανένταξη τού εγκληματία, αλλά χωρίς καταναγκαστικές παρεμβάσεις στην προσωπικότητά του (βλ. λ. ΠΟΙΝΗ). Αντίστοιχα, η επιστήμη τής Σωφρονιστικής εμφάνισε κατά τον 20ό αιώνα μίαν αξιοσημείωτη διεύρυνση τού αντικείμενου τής, πρώτον, συμπεριλαμβανοντας σ' αυτό όλες τις μορφές γνωστών ποινικών κυρώσεων (δηλαδή ποινών, μέτρων ασφαλείας και μέτρων για ανηλίκους) και όχι πλέον μόνο τις ποινές κατά τής ελευθερίας, και δεύτερον, επεκτείνοντας το ενδιαφέρον τής και σε ειδικούς προληπτικούς θεσμούς που αφορούν στην έκτιση ποινής υπό καθεστώς ελευθερίας (κυρίως: υπ' όρον αναστολή τής ποινής και υπ' όρον απόλυση). Υπό το κράτος τών νέων αυτών εξελίξεων προτιμότερο είναι, συνεπώς, αντί τού όρου «σωφρονιστική» να χρησιμοποιείται ο όρος «ποινική καταστολή», ως εννοιολογικά ευρύτερος και ιδεολογικά περισσότερο αποφορτισμένος.

Πάντως, αρκετά συχνά ο όρος «σω-

φρονιστικός, -ή, -ό» χρησιμοποιείται (ως επίθετο) με την ειδικότερη έννοια της αναφοράς σε κρατούμενους (υποδίκους ή καταδίκους), σχετίζεται δηλαδή μόνο με την έκτιση ποινών κατά της ελευθερίας. Υπό το πρίσμα αυτό γίνεται επίσης λόγος για το *σωφρονιστικό δίκαιο*, δηλαδή για το σύνολο των κανόνων δικαίου (νόμων, διαταγμάτων κ.λπ.) που ρυθμίζουν την νομική κατάσταση των προσώπων στα οποία αφορά η έκτιση ποινών κατά της ελευθερίας. Διακρίνονται έτσι τρεις επιμέρους ενότητες: α) το *ουσιαστικό σωφρονιστικό δίκαιο*, που βασιζέται κυρίως στον Κώδικα Βασικών Κανόνων για την Μεταχείριση των Κρατούμενων (ν. 1851/1989)· πρόκειται για ένα νομοθέτημα που αντικατέστησε τον Σωφρονιστικό Κώδικα εκτέλεσης ποινών και ασφαλιστικών μέτρων (αναγκ. ν. 125/1967) και του οποίου μια ριζικά βελτιωμένη μορφή αποτελεί το Σχέδιο Σωφρονιστικού Κώδικα 1991· άλλες σημαντικές διατάξεις σχετικές με το ουσιαστικό σωφρονιστικό δίκαιο περιέχονται στην Ευρωπαϊκή Σύμβαση Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (ν.δ. 53/1974), στους Ευρωπαϊκούς Σωφρονιστικούς Κανόνες 1987, στους Στοιχειώδεις Κανόνες Μεταχείρισης Κρατούμενων του ΟΗΕ (1955) κ.λπ. Κύρια κατεύθυνση του δικαίου αυτού στις σύγχρονες κοινωνίες είναι η θέσπιση μέτρων με τα οποία διαφυλάσσονται η υγεία και ο αυτοσεβασμός των κρατούμενων (σε συνάρτηση και με ορισμένα βασικά ατομικά τους δικαιώματα), αναπτύσσεται το αίσθημα ευθύνης τους, ενεργοποιούνται οι όποιες θετικές πλευρές ενυπάρχουν στην προσωπικότητά τους (ικανότητες, κλίσεις κ.λπ.) και ελαχιστοποιούνται κατά το δυνατόν οι δυσμενείς επιπτώσεις του εγκλεισμού σε κατάστημα κράτησης, με παράλληλη ενίσχυση των δεσμών του κρατούμενου με την οικογένειά του και με τον ευρύτερο κοινωνικό χώρο· β) το *δικονομικό σωφρονιστικό δίκαιο*, που αφορά στον τρόπο εκτέλεσης μιας δικαστικής απόφασης —(πβλ. άρθρ. 546-572 Κ.Ποιν.Δ. και γ) το *διοικητικό σωφρονιστικό δίκαιο*, που περιέχει διατάξεις για τους σωφρονιστικούς υπαλλήλους— (πβλ. ιδίως Π.Δ. 278/1988 περί Οργανισμού του Υπουργείου Δικαιοσύνης.

ΝΕΣΤΩΡ Ε. ΚΟΥΡΑΚΗΣ [II]

ΒΙΒΛΙΟΓΡ.: Ν. Ε. Κουράκη, *Ποινική Καταστολή*, 1985², σ. 1 επ. / Κ. Δ. Σπινέλλη & Ν. Ε. Κουράκη, *Σωφρονιστική Νομοθεσία*, Αθήνα: Νομική Βιβλιοθήκη, 1990, όπου και παράθεση της ελληνικής σωφρονιστικής βιβλιογραφίας για την περίοδο 1945-1990.

Σωφρονιστικό Δίκαιο, το (Νομ.)· το σύνολο των νομικών διατάξεων που αφορούν στον σωφρονισμό (στην τιμωρία και στην κοινωνική επανένταξη) των καταδικασμένων σε κράτηση, φυλάκιση ή κάθειρξη, ανάλογα με το έγκλημα για το οποίο καταδικάστηκαν και τους υποκειμενικούς και αντικειμενικούς όρους τέλεσής του (ηλικία, φύλο, κατάσταση υγείας, μεταμέλεια κ.λπ.). [II]

► ΣΩΦΡΟΝΙΣΤΙΚΗ (Νομ.).

Σωφρονιστικός Κώδικας (Νομ.)· το σύνολο των νομικών διατάξεων που αφορούν στον τόπο και τον τρόπο έκτισης των στερητικών της ελευθερίας ποινών. [II]

► ΣΩΦΡΟΝΙΣΤΙΚΗ (Νομ.) / ΣΩΦΡΟΝΙΣΤΙΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ (Νομ.).

σωφρονιστικό σύστημα, το (Νομ.)·

το σύνολο κανόνων και ρυθμίσεων που αποβλέπουν στην χάραξη ενός ορθολογικού και αποτελεσματικού οχεδιασμού για την έκτιση μακροχρόνιων ποινών κατά της ελευθερίας. Η εμφάνιση δημόσιας ποινής, κυρίως με την ώθηξη αντίστοιχων ιδεών του Διαφωτισμού και της Γαλλικής Επανάστασης περί τα τέλη του 18ου αιώνα και τις αρχές του 19ου. Κεντρικός άξονας τών επιστημονικών αναζητήσεων για την διαμόρφωση ενός τελεσφόρου σωφρονιστικού συστήματος υπήρξε εκείνη την εποχή (αλλά και αργότερα) η ιδέα ότι κατά τον χρόνο έκτισης της ποινής ο κρατούμενος δεν πρέπει να παραμένει αδρανής, αλλά να του παρέχονται ερεθίσματα και κίνητρα για την ηθική και πνευματική του βελτίωση.

Αρχικά, η πραγμάτωση της ιδέας αυτής επιδιώχθηκε με το λεγόμενο *απομονωτικό* ή *πενσυλβανικό σύστημα* (Pennsylvania ή solitary ή separate system), κατά το οποίο ο κατάδικος θα έπρεπε να βρίσκεται στο κελλί του νυχθημερόν σε πλήρη απομόνωση, έχοντας την δυνατότητα να εργάζεται εκεί, να κάνει περίπατο μόνο του σε μια ατομική αυλή και να διαβάζει βιβλία ωφέλιμα για την ηθική του (χαρακτηριστικό παράδειγμα, φυλακής που οργανώθηκε με το σύστημα αυτό ήταν το Ανατολικό Κρατικό Σωφρονιστήριο της Πενσυλβάνια).

Σύντομα όμως διαπιστώθηκε ότι η απομόνωση προκαλούσε δυσμενή επακόλουθα στην ψυχική υγεία των κρατούμενων, γι' αυτό και δοκιμάστηκε ένα δεύτερο σύστημα, το *μικτό* ή *ωβούρνειο* ή *σύστημα της σιωπής* (Auburn ή silent ή congregate system). Σύμφωνα με αυτό ο κατάδικος θα έπρεπε να βρίσκεται σε απομόνωση μόνο κατά την νύχτα, ενώ την ημέρα μπορούσε και όφειλε να εργάζεται μαζί με τους άλλους κρατούμενους, χωρίς όμως να επιτρέπονται οι μεταξή τους συνομιλίες (χαρακτηριστικό παράδειγμα αυτού του συστήματος είναι η φυλακή της Ωβούρνης, ενός προαστίου της Νέας Υόρκης).

Ενδιαφέρουσα εξέλιξη αυτών των προσπαθειών αποτέλεσε το *προοδευτικό* ή *ιρλανδικό σύστημα* (progressive merit system ή irish convict system). Με αυτό αφ' ενός επιδιώχθηκε ο συνδυασμός και η διεύρυνση των δύο προηγούμενων συστημάτων υπό την μορφή διαδοχικών σταδίων στην έκτιση της ποινής (που αντιστοιχούν σε βελτίωση των συνθηκών διαβίωσής του, από το καθεστώς απομόνωσης στο καθεστώς ημιελευθερίας έως στην «υπό όρον» απόλυση του) και αφ' ετέρου παρασχέθηκε το σημαντικό κίνητρο για μείωση της αρχικά επιβληθείσας ποινής για όσους καταδίκους παρουσίαζαν καλή διαγωγή, επίδοση στο σχολείο και απόδοση στην εργασία.

Το προοδευτικό σύστημα δέσποσε στα σωφρονιστικά δίκαια της Αμερικής και της Ευρώπης έως περίπου τις αρχές της δεκαετίας 1970. Επίσης και στην Ελλάδα η χρησιμοποίησή του είχε προβλεφθεί λεπτομερώς τόσο στα Σχέδια Ποινικού Κώδικα 1924 και 1933 (άρθρα 30 επ.) όσο και στον ισχύοντα Σωφρονιστικό Κώδικα 1967 (αναγκ. ν.

125/1967, άρθρ. 108 επ.). Ωστόσο στην πράξη οι ρυθμίσεις αυτές περί προοδευτικού συστήματος δεν εφαρμόστηκαν με ικανοποιητικό τρόπο, αλλά και θεωρούνται πλέον σύμφωνες με τα σύγχρονα πορίσματα της σωφρονιστικής επιστήμης, κατά τα οποία οι τακτικές άδειες εξόδου και η ημιελεύθερη διαβίωση θα πρέπει να παρέχονται όχι απαραίτητως μετά την έκτιση ενός μεγάλου μέρους της ποινής, όπως πρόσβου το προοδευτικό σύστημα, αλλά και σε πρωιμότερο στάδιο, ανάλογα με την διαγωγή του κρατούμενου. Τα δεδομένα αυτά φαίνεται να λαμβάνουν υπ' όψιν τους, αφ' ενός, ο ισχύων Κώδικας Βασικών Κανόνων για την Μεταχείριση των Κρατούμενων (ν. 1851/1989, άρθρ. 52 επ.) που αντικατέστησε τον Σωφρονιστικό Κώδικα 1967, και, αφ' ετέρου, το Σχέδιο Σωφρονιστικού Κώδικα 1991 (άρθρ. 51 επ.), όπου π.χ. επιτρέπεται η χορήγηση σύντομων αδειών ήδη μετά την έκτιση του 1/5 της ποινής και εφόσον η κράτηση έχει διαρκέσει τουλάχιστον τρεις μήνες ή και λιγότερο, κατά περίπτωση (βλ. αναλυτικά Ν. Ε. Κουράκη, *Ποινική Καταστολή*, 1985², σ. 140 επ. και του ίδιου, συμβολή στην *Συστηματική Ερμηνεία Ποινικού Κώδικα*, εκδ. Αφών Σάκουλα, 1993, υπ' άρθρ. 52, αριθμ. 4, σ. 96 επ.).

ΝΕΣΤΩΡ Ε. ΚΟΥΡΑΚΗΣ [III]

Σωφρονιτίδα, η (Sophronitis) (Βοτ.)· γένος Αγγειόσπερμων Μονοκότυλων φυτών που ανήκει στην τάξη Ορχιδώδη, στην οικογένεια Ορχιδέες (Orchidaceae). Περιλαμβάνει 6 περίπου είδη μικρών ποωδών φυτών ιθαγενών της τροπικής Νότιας Αμερικής. Οι ορχιδέες αυτές είναι επίφυτα με φυλλοειδείς ψευδοβολβούς και ένα ή δύο μόνο φύλλα, δερματώδη ή σαρκώδη και άλιμο χρώματος άνθη, καθένα από τα οποία φέρει σε ιδιαίτερο ανθικό στέλεχος. Η κύρια χρήση των ειδών του γένους είναι στην ανθοκομία και συγκεκριμένα στα προγράμματα υβριδισμού μεταξύ ειδών που ανήκουν σε διαφορετικά γένη καθώς προσδίδουν στους απογόνους τους το λαμπρόχρωμο κόκκινο των ανθέων τους, γεγονός που αποδεικνύει ότι το κόκκινο χρώμα αποτελεί γενετικά κυρίαρχο χαρακτηριστικό. [III]

Σώφρων (αρχ.)· μμογράφος από τις Συρακούσες, που άκμασε γύρω στο 430 π.Χ. Έγραψε στην αρχαία δωρική διάλεκτο, χρησιμοποίησε όμως και τοπικά ιδιώματα. Στα έργα του, από τα οποία σώζονται λιγοστά αποσπάσματα, περιέγραφε την καθημερινή ζωή των κατώτερων κοινωνικών τάξεων: *Μίμοι γυναικείοι*, *Ακέρστρια*, *Πενθερά*, *Θυννοθήρας* κ.ά. Το έργο του επηρέασε τους Θεόκριτο και Ηρώνδα. [II]

Σωφτάδες ή *Σωφτάδες*· μικρό χωριό της Κύπρου στην επαρχία Λάρνακας, νοτιοδυτικά της πόλης Λάρνακα, στον δρόμο που διασχίζει την νότια παραλιακή πεδιάδα. Κατά την απογραφή του 1960 είχε 117 κατοίκους. [II]

Σώχος, Αντώνιος· γλύπτης (Υστερία Τήνου 1888 - Αθήνα 1975). Ανιψιός του γλύπτη Λάζ. Σώχου*, καταγόταν από οικογένεια με παράδοση πολλών γενεών στην γλυπτική. Αρχικά μαθήτευσε στο μαρμαρογλυφείο του πατέρα του στην Πάτρα και το 1908 εγγράφηκε στην Σχολή Καλών Τεχνών, στην τάξη του

Βρούτου. Το 1909 απέσπασε χρηματικό βραβείο του Αβερύφειου κληροδοτήματος και το 1917 εξασφάλισε υποτροφία του Αβερύφειου καλλιτεχνικού διαγωνισμού και του προκριματικού διαγωνισμού της Σχολής Καλών Τεχνών για τριετείς σπουδές στην Ευρώπη. Το 1919, ως κρατικός υπάλληλος σπούδασε στο Παρίσι στην Σχολή Καλών Τεχνών (École des Beaux Arts) και στην Σχολή Διακοσμητικών Τεχνών (École des Arts Décoratifs) κοντά στον Μπουρντέλ (Bourdelle) και τον Μπουσέ (Boucher). Από το 1922, και ενώ είχε επιστρέψει στην Ελλάδα, συμμετέσχε ενεργά στην καλλιτεχνική ζωή του τόπου, πραγματοποιώντας και ατομική έκθεση το 1924 (αίθουσα Σταμίρη). Το 1926 εξελέγη καθηγητής στην έδρα της Γλυπτικής στην Ανωτάτη Σχολή Αρχιτεκτόνων του ΕΜΠ, θέση που κατείχε ως το 1959. Μετά την αποχώρησή του από το ΕΜΠ του απονεμήθηκε ο τίτλος του ομότιμου καθηγητή. Παράλληλα δίδαξε και στην Σιβιτανειό Σχολή Τεχνών και Επαγγελμάτων. Υπήρξε ιδρυτικό μέλος των ομάδων Τέχνη (1930) και Στάθμη (1950) καθώς και μέλος της γαλλικής οργάνωσης Φίλοι του Μιστράλ. Πήρε μέρος στις Πανελλήνιες Εκθέσεις (1913 κ.ε.), στο Διεθνές Σαλόνι (Salon National, 1922) στο Παρίσι, σε εκθέσεις των ομάδων Τέχνη και Στάθμη, καθώς και σε πολλές άλλες εκθέσεις του εσωτερικού και του εξωτερικού, μεταξύ των οποίων στην Μπιεννάλ της Βενετίας (1934, 1958), του Σάουν Πάουλου (1955) και στην Α' Μπιεννάλ Ελληνικής Γλυπτικής στην Φιλοθή (1966).

«Ρήγας Φεραίος». Έργο του γλύπτη Αντωνίου Σώχου. Ξύλο. (Αρχείο Ι. Μανωλάκη).

Ο Σώχος ενώ ξεκίνησε με ακαδημαϊκές καταβολές από το 1950 και ως το τέλος της ζωής του κατέκτησε ένα γλυπτικό ιδίωμα στο οποίο συνδυάζονται η σχηματοποίηση και ένας ναϊβισμός γεμάτος έκφραση (*Διενίξες*, *Αντίσταση-Ακρόρωρο*, *Κεφάλι Κόρης*, Εθνική Πανακοθήκη). Λαξέυοντας απευθείας το ξύλο ή τον πωρόλιθο επιτυγχάνει μια φόρμα άμεση και πειστική, συνοδοιπορώντας έτσι με τον δάσκαλό του Μπουρντέλ που θεωρούσε τον εαυτό του έναν *primif classique*. Τιμήθηκε με τον Ταξίαρχο του Βασιλικού Τάγματος του Φοίνικος, του Αγ. Σάββα Σερβίας και του Αλεξ. Νιέφσκι Βελιγραδίου, με